

Андрій Гордаш

ШЛЯХ ДО ВЕРШИН ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті з'ясовано сутність поняття «художня майстерність учителя образотворчого мистецтва» та визначено його межі у зіставленні з фахом художника. Доведено, що відправним пунктом до досягнення майбутнім вчителем образотворчого мистецтва вершин художньої майстерності є арт-школа як самоорганізована система, котра чутливо реагує на всі нові тенденції розвитку сучасного мистецтва. Визначено методологічний базис діяльності цієї школи на засадах навчально-творчого підходу та педагогічної акмеології.

Ключові слова: художня майстерність, арт-школа, учитель образотворчого мистецтва, навчально-творчий підхід, акмеологічні принципи.

The essence of the notion «artistic skills of fine arts teacher» as its leading professional quality has been defined in the article. This term also connected with the developed aesthetic perception of objects and phenomena of the environment and art; in the formed ability to think by images; with a deep understanding of specifics of the language of different types and genres of visual-spatial arts; with knowledge of graphic arts, artistic techniques, taste, stable motivation to purposeful and active production of pedagogical meaningful and objectively important works. In comparison with the specialty of the artist the limits of the artistic skills of fine arts teacher have been defined, covering the fundamentals of graphic, painting, sculptural, design and compositional types of craft as the basis for his formed ability to demonstrate to the children a masterly of possession of a pedagogical drawing; various graphic, painting, techniques; represent his artistic products as a model to follow by children and as its consumer quality for society. It is proved that the starting point for achieving the heights of artistic skills by the future fine arts teacher is an art school as a self-organized system, which reacts sensitively to all new trends in the development of contemporary art. The methodological basis of the activity of this school grounds on the recognition of the educational-creative approach to the acmeological principles of understanding of artistic values, the purpose-setting, regulation of artistic activity and usage of the corresponding artistic and methodical system of education. It is generalized that the way to the heights of artistic skill is persistent work and creative self-realization.

Keywords: artistic skills, art school, teacher of the fine arts, educational-creative approach, acmeological principles.

Підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у вищих закладах освіти зорієнтована на формування його готовності до якісного виконання функцій художньо-педагогічної діяльності, що є спеціально організованим процесом естетичного виховання школярів. Специфіка цієї діяльності полягає в єдності художньої та педагогічної творчості, що опосередкована різними видами візуально-просторових мистецтв. Успішність її перебігу залежить від рівня педагогічної та художньої майстерності вчителя і має два аспекти взаємодії: учитель – учень та художник – учень. І, як наголошував великий Леонардо Да Вінчі, це зумовлює різнобічну розвиненість його особистості, котра володіє науками, ремеслами, мовами, мистецтвами.

Для художника-педагога мистецтво, водночас, постає освітнім простором, засобом навчання і виховання та галуззю творчої діяльності. Тому він неодмінно має бути майстром, маестро, метром, артистом, тобто фахівцем, який здатний навчити учнів прекрасному, заразити своїм горінням творити художні образи, переконати в тому, що якщо це цікаво йому, значить, може бути цікаво й іншим.

Проблема художньої майстерності завжди перебувала в центрі теорії образотворчого мистецтва. Про це свідчать праці О. Альохіна, Д. Кардовського, М. Кримова, С. Маковського, С. Мурашка, В. Серова, П. Чистякова та інших відомих художників-педагогів.

Деякі питання стосовно художньої майстерності вчителя образотворчого мистецтва висвітлено в дослідженнях Ю. Кірцера, А. Лушіної, М. Пічкура, О. Побірченко, О. Семенової, Є. Шорохова, В. Щербакова, В. Оверчук, І. Туманова та інших науковців. Найчастіше автори публікацій основи цієї важливої професійної якості пов'язують лише з образотворчою грамотою.

Апріорно, що будь-який різновид мистецтва доцільно розглядати в контексті творчого процесу, факту функціонування його результатів-творів та майстерності їх творця. У сучасному образотворчому мистецтві останні дві категорії часто ігнорують. Беручи за основу самоціль перебігу творчого акту разом зі спонтанно виниклими інтенціями щодо створення певного продукту, концепт майстерності нівелюється. Тобто така професійна якість нині дедалі більше втрачає статус чогось обов'язкового, особливо для вчителя образотворчого мистецтва.

Мета статті – довести визначальну роль арт-школи на шляху досягнення вершин художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Згідно з метою, визначено такі завдання: з'ясувати сутність поняття «художня майстерність учителя образотворчого мистецтва» та визначити його межі у зіставленні з фахом художника; актуалізувати роль арт-школи в становленні й розвитку художньої майстерності майбутнього художника-педагога, надати авторську інтерпретацію цій освітній інституції та окреслити методологічні засади її діяльності.

Визначити базис художньої майстерності як загальної категорії для професійних митців та вчителя образотворчого мистецтва дуже складно, оскільки такі закономірності, як світлотіньові та кольорові відношення, перспектива, взаємозв'язок форми і змісту та інші особливості композиції твору, а також психологічні особливості зорового сприйняття, інтерпретація дійсності, перебіг етапів творчого процесу в кожній особистості виявляються індивідуально. Однак автор праць з естетики Є. Громов у загальних рисах це поняття визначає як уміння бачити нове в реальному житті й глибоко аналізувати його засобами мистецтва, а також вільне володіння цими засобами і технікою мистецтва, поза яких не може виникнути художній твір [7, с. 51]. Проте, ця дефініція однаково стосується професійної діяльності художника будь-якої спеціалізації і педагога різних мистецьких дисциплін.

За твердженням О. Рудницької, майстерність – це особливий стан творчого самовираження, активності, різнопланового бачення ситуації, її глибокого усвідомлення або розвиненої інтуїції [14, с. 13]. Тому, безсумнівно, художня майстерність неодмінно позначається атрибутами творчості, серед яких чільне місце посідає особливий психічний художньо-творчий стан, що супроводжується підвищеною активністю душевних сил та свідомих і підсвідомих процесів. Але без матеріалу певного виду мистецтва цього відбутися не може. У цьому контексті у внутрішньому світі майстра утворюється спеціалізований модуль свідомості, котрий функціонує як «душа матеріалу». Сам митець і художній матеріал у процесі спільної взаємодії мають специфічну мету і цінність. Окрім матеріалу, кожний вид мистецтва характеризується використовуваними в ньому художніми засобами, віртуозне володіння якими зумовлює продукування яскравого художнього образу, що засвідчує майстерність митця.

На переконання відомого радянського вченого і художника-педагога Є. Шорохова, художня майстерність являє собою досконале володіння зображувальною технікою, знаннями, уміннями і навичками в образотворчій діяльності [20, с. 101]. Це той об'єктивний фактор, що зумовлює результативність праці професійного художника і вчителя образотворчого мистецтва. При цьому слід наголосити, що показником високого рівня цієї майстерності є здатність митця застосовувати в зображенні не лише найбільш придатні з відомих художніх засобів, але і знаходити зовсім нові засоби виразності. Та це не означає, що він може довільно залучити до мистецької практики і педагогіки щось чужорідне, котре органічним чином не зросло із самої художньої культури. Йдеться, насамперед, про передачу художньої майстерності від учителя до учня, що зумовлює виникнення традиційного поняття «школа» як способу навчання художньому ремеслу, манері, техніці групою художників зі спорідненою творчою позицією (наприклад, школа Бойчуків) чи окремими майстрами

з їхніми учнями і послідовниками (приміром, школа Мурашка, Лопухова та ін.).

Зіставляючи сутність художньої майстерності професійного художника і вчителя образотворчого мистецтва, слід зазначити, що вони, безумовно, мають чимало точок дотику. Але для з'ясування специфіки цього поняття стосовно художника-педагога недоцільно запозичувати відповідні характеристики з творчої практики майстрів живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва чи дизайну. У цьому контексті заслуговує на увагу думка відомого радянського вченого в галузі художньої педагогіки В. Щербакова: «...художник висловлює судження про зріле мистецтво, а педагог до того ж – і про процес розвитку...; культурний художник може багато дати талановитій людині, але педагог може плекати таланти і там, де їх здавалось би і немає» [21, с. 16]. Це свідчить про те, що місія художника-педагога значно ширша, ніж покликання митця продукувати об'єктивно ціннісні художні твори.

Відтак, художня майстерність учителя образотворчого мистецтва закономірно має творчо-діяльнісне підґрунтя. Ця важлива професійна якість неодмінно виникає на розвиненому естетичному сприйнятті об'єктів і явищ довкілля і мистецтва, сформованому вмінні мислити образами, глибокому розумінні специфіки мови різних видів і жанрів візуально-просторових мистецтв, володінні образотворчою грамотою, художніми техніками, смаком, стійкою мотивацією і силою волі до цілеспрямованого й активного продукування педагогічно значущих та об'єктивно ціннісних творів.

З огляду на пропоноване визначення, у своїй творчості вчитель образотворчого мистецтва має поєднувати риси, що притаманні професійному художнику і талановитому педагогу, реалізуючи при цьому свою індивідуальність. Якщо він володіє художньою майстерністю, то й здатний якісно організувати художньо-творчу діяльність учнів, оскільки надзвичайно тонко відчуває красу світу, уміє її відтворити словом, олівцем і пензлем, спроможний зацікавити дітей мистецтвом, розкрити їхні приховані здібності. Саме за таких умов, сприймаючи на виставках дитячі малюнки, глядачі помічають чимало талановитих учнів у класі такого педагога. Це не завжди вдається професійним художникам. Тому серед їх великої кількості лише небагатьом властивий художньо-педагогічний професіоналізм. Найчастіше вони стають трансляторами своєї вузько спеціалізованої художньої майстерності у формі авторських шкіл чи студій, але не для пересічних, а лише талановитих учнів. Аналогічну думку відстоює сучасний художник-педагог О. Чурсін: «...далеко не всі, навіть визнані художники, можуть стати справжніми вчителями; ...уміння працювати з молодими художниками, вміння пояснити і показати, довести свої знання і досвід притаманні лише тим педагогам-художникам, які володіють глибокими знаннями і майстерністю [18].

Отже, художню майстерність можна розглядати у вузькому і широкому контекстах. Якщо мова йде про художника-професіонала, то залежно від обраного ним виду образотворчого мистецтва, якому він присвячує свій творчий життєвий шлях, розрізняють категорії графічної, живописної, скульптурної, проектної та композиційної майстерності. Із тієї позиції, що вчитель образотворчого мистецтва має володіти основами вказаних різновидів ремесла, то і межі його художньої майстерності значно ширші. Адже він має демонструвати дітям віртуозне володіння педагогічним малюнком, різними графічними, живописними, формотворними й оздоблювальними техніками, репрезентувати свою художню продукцію, передусім, як зразок для наслідування вихованцями та, зрештою, як її споживацьку якість для широкого загалу (участь у виставках, конкурсах, фестивалях, ярмарках).

Мистецтво, так само як і природа, підпорядковується певним законам і правилам, що досягаються людським розумом. У межах цієї парадигми художня майстерність формується в контексті дотримання закономірностей і правил виконання певних навчально-творчих завдань. Тому процес її становлення й розвитку супроводжується пізнанням різних видів мистецтва, засвоєнням досвіду видатних майстрів на засадах активізації уваги, волі, спостережливості, кмітливості, емоційної стійкості тощо. Без будь-яких спеціальних на те декларацій саме так і влаштоване навчання більшості художніх спеціальностей, незалежно від формального чи неформального типу школи.

У мистецтві поняття «школа» є багатогранним. У найширшому контексті воно позначає художній вишкіл на географічному рівні (країни, місцевості, міста), що в певний хронологічний період має своєрідні стилістичні риси й особливості (наприклад, венеційська школа, фламандська школа тощо). Інше, дещо вужче значення цього терміну пов'язується з творчістю групи митців, якщо вона відрізняється наближеністю творчих принципів та спільною художньою манерою. Персоналізований зміст цієї категорії розкривається через студію послідовників та учнів конкретного відомого художника (школа С. Мурашка, П. Філонова та ін.). Інколи буває, що школа має інституційно-засновницький характер, наприклад, строганівська школа [1].

У мистецько-освітньому контексті петербурзький дослідник В. Власов поняття художньої школи визначає як організаційне чи умовне об'єднання майстрів на основі загальної творчої, теоретичної або навчальної програми. На думку вченого, художня школа передбачає спільність або близькість світогляду певного кола митців, єдність їхніх поглядів, ідеалів і творчих методів, що ріднить її з «художнім напрямом». Звертаючи увагу також на територіальну і хронологічну локалізацію школи, її національну приналежність, В. Власов пропонує вважати, що «в більш вузькому сенсі слова під художньою школою мається на увазі спосіб

навчання художньому ремеслу, майстерності, манері, техніці» [5, с. 599]. Аналогічне, але дещо розширене трактування цієї дефініції міститься в публікації С. Аносової: «Художня школа – це єдність принципів, методів, методики і технології навчання мистецтву, художньому ремеслу, манері, техніці, способам досягнення професійної майстерності» [1]. У такому значенні художня школа неодмінно стосується професійної підготовки фахівців мистецького профілю, у тому числі й образотворчого мистецтва. Ключові категорії, що її позначають – «ремесло», «техніка» і «майстерність».

Досліджуючи історичний контекст проблеми становлення російського академічного рисунку, В. Бабіак дійшов висновку, що художня школа – це історично сформована територіально локалізована освітня система, що відповідає вимогам громадсько-політичної та соціокультурної ситуації і здійснює професійне навчання образотворчому мистецтву. Вона покликана забезпечувати спадкоємність традицій того мистецтва, закони якого визнає, яким служить і які охороняє [2, с. 15]. На переконання мистецтвознавця, художня школа може бути визначена як регламентована система професійного навчання, заснована на принципах традиціоналізму і націлена на розвиток навичок творчої діяльності. У його конкретизації традиціоналізм охоплює ідейно-естетичні (абсолют морально-естетичного класичного ідеалу), художньо-пластичні (прихильність до фігуративності зображення, заснованої на «канонізації» законів гармонії) та методико-педагогічні (спадкоємність художньо-педагогічного досвіду) засади [2, с. 17].

У навчальному посібнику з естетики його автор В. Мовчан зазначає, що «художня школа» функціонує на певних засадах продукування творів мистецтва, зокрема, естетичного ставлення до матеріалу, відчуття пластичної і колористичної гармонії, ритму, орнаменту тощо, дотримання закономірностей художнього трактування образів, збереження та передачі досвіду, виробленого певним історичним часом, національними та регіональними культурами. Естетик акцентує увагу на найважливіших ціннісних мистецько-освітніх аспектах художньої школи, що: відкриває «секрети ремесла», є незамінним джерелом становлення фахової майстерності митця; забезпечує традицію досконалого володіння технікою певного виду мистецтва та неперервність художнього розвитку особистості; постає необхідною початковою сходинкою до справжньої свободи творчості митця як руху від загального (школа) до індивідуально-неповторного в художньо-творчому процесі; дає змогу розгорнутися художнім талантам як носіям культурної традиції [12].

Апріорі, мистецька освіта фахівців образотворчого мистецтва спрямована на їхнє професійне становлення і розвиток – явище надзвичайно різнопланове. Але, як слушно стверджують М. Ростовцев та А. Терентьєв, «система навчання і виховання художника-педагога повинна

бути чіткою і науково обґрунтованою та здійснюватися в межах школи». Під категорією школи автори розуміють чітку систему і методи викладання в навчанні і вихованні, точність викладу науково достовірних знань і передачі перевіреного досвіду в художній практиці. На їхнє переконання, в освітньому процесі майбутній учитель образотворчого мистецтва на професійному рівні має оволодіти художньою майстерністю, набути вміння проводити самостійну художньо-творчу діяльність в галузі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, а також сформуванню розвинену здатність критично оцінювати результати художньо-творчої діяльності.

Отже, в художній педагогіці поняття «школа» є одним із ключових та онтологічно значимим. Але воно не має однозначного тлумачення. Насамперед, це пов'язано зі специфікою творчої діяльності, якою передбачено не тільки оволодіння різними знаннями, вміннями і навичками, але і наявність у художника творчого методу як певної світоглядної позиції. Більш того, трактування цієї категорії в контексті мистецької освіти зумовлене особливостями видів мистецтва, у межах яких здійснюється навчання. На думку мистецтвознавця Т. Злотнікової, «школа – це категорія часу і простору. Школа – це тривало. Вона складається з деталей, крупинок, нюансів, звичок, традицій, заборон» [9, с. 142–143]. Проте, у мистецькій освіті вона не є чимось закостенілим, а самоорганізованою системою, котра чутливо реагує на всі нові тенденції розвитку сучасного мистецтва. У зв'язку з цим, художню школу або арт-школу слід розуміти не як сталий звід догматичних правил, а як організм, здатний сприймати вимоги часу і з перших же кроків навчання вести учня чи студента до самостійної творчості.

Варто зазначити, що серед теоретиків і педагогів-практиків питання про сутність поняття художньої школи особливо гостро постало ще в другій половині XIX – на початку XX ст. Адже для вираження самостійних думок і почуттів у мистецтві необхідно володіти міцними знаннями, пройти певну школу. На це особливу увагу звернув Д. Кардовський: «Школи дадуть майстрів у потрібній кількості. Для людей же особливо обдарованих ... школа є ніби оправою для дорогоцінного каменю. Кожен камінь у художньо обробленій оправі сіяє ще більш яскраво, але і скло сяє в добре зробленій оправі, хоча воно і не стає від цього дорогоцінним каменем» [10, с. 87]. На переконання художника-педагога, доцільно було створити систему, де можливо було б опанувати законами художньої майстерності, а потім переломити їх через призму власної особистості художника. З опорою на цю позицію можна зробити висновок, що школа є своєрідною системою формування знань, умінь і навичок з певного виду образотворчої майстерності, а міра успішного оволодіння ними зумовлює вироблення власного творчого методу: «Художник підпорядковує собі школу».

Нині часто вживаним є термін «мистецька школа». Р. Шмагало зазначає, що в широкому змісті ним позначається певний навчальний заклад або напрям у мистецтві, побудований на основі організаційно-творчих принципів, поглядів і традицій [19, с. 19–20]. У педагогічній інтерпретації І. Красюк «мистецька школа – це стійкий механізм реалізації зображальної грамоти за допомогою формальних і неформальних правил, принципів, норм та організації, покликаний збагатити людину знаннями видів мистецтва та галузей художньої діяльності, озброїти її вміннями та навичками, необхідними для духовного, професійного і творчого саморозвитку у створенні, розповсюдженні та вивченні художніх цінностей» [11, с. 213]. Мета її функціонування, як слушно наголошує Н. Саєнко, методично готувати молодого художника – через вміння малювати, писати, компонувати – до створення картини, вищої точки мистецької освіти і творчої самореалізації [15, с. 79].

Як бачимо, сутність і мета діяльності художньої і мистецької шкіл збігаються. Але це в україномовному варіанті. У російській мові фігурує лише одне поняття «художественная школа». Зважаючи на це, доцільно вживати більш інтернаціональний термін «арт-школа» («art-school»).

Сучасна система художньо-педагогічної освіти в Україні охоплює професійну підготовку майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, що неодмінно містить специфічну для нього арт-школу, кінцева мета якої – сформувати особистість творця на засадах освоєння основ художньої майстерності у тісній взаємодії творчого акту і наполегливого студіювання «абетки мови образотворчого мистецтва» як «копіткої праці, що вимагає посидючості, часових і фізичних затрат, постійних систематичних вправ» [3, с. 112]. Але, як слушно наголошує Є. Громов, «студія» не є метою навчання, а – значимий і чіткий педагогічний метод засвоєння образотворчої грамоти [8, с. 79], яким неодмінно повинен оперувати справжній митець. Уся ж сукупність його професійних навичок, набутих у ході навчання, зорієнтована на успішне виконання художньо-образних завдань, тобто має бути використана на рівні творчої діяльності та відповідного методологічного підходу до організації мистецько-освітнього процесу.

У контексті формування художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва на засадах навчально-творчого підходу вітчизняний учений і художник-педагог І. Туманов наголошує на тому, що «сучасна художня школа повинна ставити не тільки завдання візуального відтворення баченого в процесі навчання (що, як показала практика, робить процес обмеженим), а й ставити такі завдання, які б сприяли найрізноманітнішим варіантам цього відображення, варіантам, застосування яких сприяло б повноцінному розвитку творчих здібностей студентів» [16, с. 12]. Аналогічну позицію відстоює Є. Басін, наголошуючи на необхідності побудови системи навчання, школи так, щоб вона не лише

не заважала б розвитку творчої особистості художника, але і всіляко сприяла цьому [4, с. 28]. Прикладом достатнього аргументування цього положення слугує теза відомого радянського скульптора А. Голубкіної: «школа може і повинна бути організована так, щоб не лише нейтралізувати негативні моменти, пов'язані з необхідністю засвоєння ремесла, навичок, правил і шаблонів, а навіть і в процесі навчання ремеслу одночасно «вчити» творчості» [6, с. 12].

Отже, мистецький вишкіл неодмінно має сприяти формуванню творчої особистості майбутнього художника-педагога. Щодо цього, то в світовій і вітчизняній практиці нагромаджено колосальний досвід. Чимало цінного міститься, наприклад, у педагогічній системі П. Чистякова, що ґрунтується на практичному й систематичному тренуванні з оволодіння правилами і прийомами зображення, цілеспрямованій праці, спеціальних навчальних вправах і творчих заняттях.

Процес здобуття художньо-педагогічної освіти, як зазначає А. Чебикін, «відбувається на аналітичному вивченні процесів і технік, мистецької майстерності й умілості в різних її фахових та виробничих формах поряд із ретельним вивченням відповідних технологій, художніх форм та формально-технічних елементів» [17, с. 35]. Звісно, що більшість майбутніх учителів образотворчого мистецтва неможливо сформувати як справжніх професійних художників, та це і не є метою їхньої професійної підготовки. Проте, є змога навчити їх законам живопису, творчості, добре відточити навички відтворення форми, об'єму, фактури тощо, певній художній техніці, надати знання з пластичної анатомії, перспективи, колірної гармонії і т. ін. Водночас, їм потрібна не лише деяка, нехай навіть надто загальна, інформація про мистецтво, методи і технології творчості, а цілісна художня освіта на базі відповідної арт-школи, що має функціонувати на засадах досягнення вершин художньої майстерності, котрі, згідно з дослідженнями Г. Падалки [13, с. 10], охоплюють акмеологічні принципи усвідомлення мистецьких цінностей, цілепокладання і регуляції художньої діяльності та використання відповідної арт-методичної системи навчання. Організація арт-школи на окреслених засадах, та її успішне опанування майбутнім учителем образотворчого мистецтва надає старт для потужного творчого злету, сприяє справжній свободі творчої самореалізації.

У статті з'ясовано сутність поняття «художня майстерність учителя образотворчого мистецтва» як його провідної професійної якості, що неодмінно виникає на розвиненому естетичному сприйнятті об'єктів і явищ довкілля і мистецтва, сформованому вмінні мислити образами, глибокому розумінні специфіки мови різних видів і жанрів візуально-просторових мистецтв, володінні образотворчою грамотою, художніми техніками, смаком, стійкою мотивацією і силою волі до цілеспрямованого й активного продукування педагогічно значущих та об'єктивно ціннісних

творів.

У зіставленні з фахом художника визначено межі художньої майстерності вчителя образотворчого мистецтва, що охоплюють різні види художнього ремесла як підвалини для його сформованої здатності демонструвати дітям віртуозне володіння педагогічним малюнком, різними графічними, живописними, формотворними й оздоблювальними техніками, репрезентувати свою художню продукцію як зразка для наслідування вихованцями та як її споживацьку якість для широкого загалу.

Доведено, що відправним пунктом до досягнення майбутнім учителем образотворчого мистецтва вершин художньої майстерності є арт-школа, ретельне студіювання її програмних завдань на засадах цілеспрямованого, наполегливого й сумлінного осягнення «секретів ремесла», оволодіння технікою певного виду мистецтва, неперервного художнього розвитку особистості та свободи її творчої самореалізації.

Сучасну арт-школу потрактовано як самоорганізовану систему, котра чутливо реагує на всі нові тенденції розвитку мистецтва і з опорою на це її функціонування спрямоване на формування знань, умінь і навичок з певного виду образотворчої майстерності, а міра успішного оволодіння ними зумовлює вироблення власного творчого методу майбутнього художника-педагога. Методологічною основою діяльності цієї школи є навчально-творчий підхід за акмеологічними принципами усвідомлення мистецьких цінностей, цілепокладання і регуляції художньої діяльності та використання відповідної арт-методичної системи навчання.

Шлях до вершин художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва – арт-школа, наполеглива праця, творча самореалізація.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробленні й апробації ефективної педагогічної моделі формування художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва на базі сучасної методичної системи арт-школи у вищому закладі освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аносова С. С. Основные художественные школы в российской истории. Строгановская школа. Венециановская школа. Школа Филонова. URL: <https://cyberleninka.ru>.
2. Бабияк В. В. Русский академический учебный рисунок (XVIII – начало XX века): автореф. дис. на соиск. ученой степени д-ра искусствоведения: спец. 17.00.04 «Изобразительное и декоративно-прикладное искусство и архитектура». СПб., 2005. 46 с.
3. Бакушинский А. В. Художественное творчество и воспитание. М.: Изд. Карапуз, 2009. 304 с.
4. Басин Е. Я. Творческая личность художника. СПб.: Алетейя, 2015.

- 88 с.
5. Власов В. Г. Стили в искусстве. Словарь: архитектура, графика, декоративно-прикладное искусство, живопись, скульптура. СПб: Кольна, 1995. Т. 1. 1995. 672 с.
 6. Голубкина А. С. Как создаётся скульптура. Несколько слов о ремесле скульптора. М.: Советский художник, 1965. 48 с.
 7. Громов Е. С. Мироззрение, мастерство, поиск и творчество художника. М.: Советский художник, 1965. 200 с.
 8. Громов Е. С. Природа художественного творчества. М.: Просвещение, 1986. 240 с.
 9. Злотникова Т. С. Эстетические парадоксы режиссуры: Россия, XX век: научн. моногр. Ярославль: Изд-во ЯГПУ, 2012. 308 с.
 10. Кардовская Е. Д. Дмитрий Николаевич об искусстве. М.: Академия художеств СССР, 1960. 281 с.
 11. Красюк І. О. Нариси з історії розвитку художньої освіти в Україні в ХІХ – на початку ХХ ст.: навч.-метод посібн. вид 2, доп. і перероб. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2012. 222 с.
 12. Мовчан В. С. Митець і художня школа. URL: <http://westudents.com.ua>.
 13. Падалка Г. М. Акмеологічна арт-педагогіка: предмет, принципи, методичні підходи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. 2010. Вип. 10. С. 9–14.
 14. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібн. Тернопіль: Навчальна книга – «Богдан», 2005. 360 с.
 15. Саєнко Н. Семінар «Історія і перспективи розвитку живописної школи НАОМА». *Українська академія мистецтв: дослідницькі та науково-методичні праці*. К., 2011. Вип. 18. С. 73–79.
 16. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: теоретико-методологічні основи комплексного навчання: навч. посібн. Львів: Аверс, 2010. 496 с.
 17. Чебикін А. Художня освіта в Україні ХХІ століття (культурологічний аспект). *Діалог культур: Україна у світовому контексті: художня освіта*: зб. наук. пр. Львів, 2000. Вип. 5. С. 30–39.
 18. Чурсін О. В. Мистецькі пленери як засіб підвищення живописної майстерності художників-педагогів. URL: <http://tihae.org/pdf/t2016-02-15-chursin.pdf>.
 19. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції. Львів: Українські технології, 2005. 528 с.
 20. Шорохов Е. В. Композиция. М.: Просвещение, 1986. 285 с.
 21. Щербаков В. С. Изобразительное искусство. Обучение и творчество. М.: Просвещение, 1969. 272 с.